

A-18881

TEHNIKA PÕLLUMAJANDUSES

L. A. ALEKSANDROV

**TÖÖKOGE MUSI
TRAKTORI-
BRIGAADIDES
TUNNIGRAAFIKU
RAKENDAMISEL**

Eesti Riiklik Kirjastus • 1951

A-18881

ÜLELIIDULINE PÕLLUMAJANDUSE MEHCHANISEERIMISE
TEADUSLIKU UURIMISE INSTITUUT

L. A. ALEKSANDROV

TÖÖKOGEMUSI
TRAKTORIBRIGAADIDES
TUNNIGRAAFIKU RAKENDAMISEL

2

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN, 1951

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

17104

ARHIIVKOGU

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on masina-traktorijaamade töötajad saavutanud suurt edu masina-traktoripargi kasutamisel. Traktoristide, kombaineriite, mehaanikute, brigadiiride ja teiste põllumajandusala töötajate vahelises sotsialistlikus võistluses ilmnnes uusi teid ja meetodeid töö edasiseks parandamiseks. Üheks nendest on tunnigraafik.

Tunnigraafiku kasutamine põllumajanduslikus tootmises võimaldus eesrindliku tehnika ja seda tehnikat valdavate inimeste kõrge kultuuri baasil, kes oskavad sellest välja võtta kõik selle, mis ta võib anda.

Traktoribrigaadide töökogemused tunnigraafiku rakendamisel pakuvad suurt huvi kõigile põllumajanduse mehhanisaatoritele.

Tunnigraafiku rakendamise algatajad, püüdes saavutada kõrgekvaliteedilise töö puhul suurt tööjõudlust tunnis, toovad sellega kaasa palju uut nii traktoritööde organiseerimisel kui ka masinate kasutamisel. Traktoristid kui ka teised masina-traktorijaamade töötajad püüavad paremini kasutada masinate võimsust, peavad kalliks iga minutit ja suhtuvad oma töösse ausalt ning püüdlikult.

Tunnigraafik on see, milles avaldub uus, kommunistlik suhtumine töösse. Piiritult toetada uut, eesrindlikku, progressiivset — see on kõikide masina-traktorijaamade ja teiste põllumajanduslike organite töötajate püha kohustus.

NIKOLAI BREDJUKI PATRIOOTILINE ALGATUS

1949. a. sügisel sai Berjozna masina-traktorijaama masinist Nikolai Nikandrovitš Bredjuk kuulsaks mitte ainult oma masina-traktorijaamas, mitte ainult Tšernigovi oblastis, ega samuti mitte ainult Ukrainas. Kogu maa tundis ta nime. Tõesti ei ole ühtegi seesugust masina-traktorijaama, kus poleks kõneldud Nikolai Bredjukist.

Millega ta siis omandas niisuguse üldise populaarsuse?

Nikolai Nikandrovitš Bredjuki teene seisab selles, et ta esimesena hakkas kasutama viljapeksu organiseerimisel uut meetodit — tunni-graafikut — ja saavutas seega kõrge tööviljakuse. Töötades viljapeksumasinal MK-1100 ning kasutades jõuallikana traktorit XT3, masindas ta ööpäevas 60 ja rohkem tonni teri, kusjuures vahetuse normiks oli hoopis 12 tonni. Oma meetodit täiustades parandas Nikolai Bredjuk päevast päeva töönäitajaid ja 29. augustil saavutas tema brigaad ööpäevaseks töötulemuseks 132,15 tonni kaera. Ükski viljapeksubrigaad ei tundnud varem sellist rekordilist töösaavutust. Otsustades aktide ja kolhoosnikute väljenduste järgi, oli pekstud vilja kvaliteet tunnistanud eriti heaks. Pärast masindamise lõpetamist anti viljapeksumasin tehniliselt korras olevana tagasi masina-traktorijaamale.

Masinist Bredjuki uus töömeetod saavutas kiiresti kõige laiemat levikut. Juba 1949. aasta suvel viljapeksu ajal loetleti põllumajanduse mehhanisaatorite hulgas tuhandete viisi tema järgijaid. Masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajad hindasid väärikalt Nikolai Bredjuki algatust, kes oma tööga näitas, et tunni-graafiku rakendamine viljapeksmisel võimaldab tunduvalt lühendada viljapeksu tähtaegu, vähendada kadusid ja kulutada vähem tööjõudu ühe tonni pekstud vilja kohta, kiirendades seega ka riikliku viljamüügi plaani täitmist.

Mis andis siis Nikolai Bredjukile tõuke tunni-graafiku rakendamiseks? Pratsja kolhoosis vilja pekstes nägi ta, et päeva jooksul pekstud saak ei ületa tavaliselt 12—14 tonni. Seesuguse tööviljakuse juures ei suutnud kolhoos oma kohustust riikliku viljamüügi plaani täitmise osas ennetähtaegselt täita. Samuti oleks viljapeks veninud kuni hilissügiseni ning põhjustanud suurt terade kadu.

Nikolai Bredjuk on vilunud masinist. Ta nägi, et viljapeksmise ajal vilja juurdevedamisel oli ööpäevane teradesaak silmapaistvalt

madalam kui kuhjadest peksmisel ning viljapeksu tempo olenes suurel määral allalaskja ja vihkude kätteandjate vilumusest kui ka korralikust töötamisest. Sagedane inimeste vahetamine viljapeksu-brigaadis mõjus negatiivselt töö tulemustele.

Mõtiskledes sellest, kuidas viljapeksukohal saavutada tunduvalt tööviljakuse tõusu, meenutas Nikolai Bredjuk artiklit, mida ta hiljuti oli lugenud ajalehest. See oli artikkel Moskva elektrilambitehase komsomoli noortebrigaadi brigadiirist Valentina Hirsanovast, kes oma brigaadis võttis tarvitusele tunnigraafiku. Tekkis mõte: kui see uus töömeetod end õigustas tehases, miks ei või seda siis katsetada kolhoosis?

Pärast küsimuse läbiarutamist kolhoosi parteiorganisatsiooni sekretäri, vanemmehaaniku ja masina-traktorijaama direktoriga asus Nikolai Bredjuk julgelt oma töös tunnigraafiku rakendamisele.

Tööülesanne iga tunni kohta määrati kindlaks ja selle täitmist kontrolliti — iga tunni järel kaaluti pekstud terade kogus üle.

Nikolai Bredjuk esimesena rakendas teadlikult tunnigraafiku. Eelkõige tegi ta kindlaks ja kõrvaldas põhjused, mis nii või teisiti võinuksid mõju avaldada viljapeksu agregaadid tööviljakuse langusele: viljapeksumasina õlepuistaja põikribid asetati 50% normaalsest harvemini; esimese puhastusseadme ülemine sõel vahetati nisusõelaga, mille avade läbimõõt oli 8 mm; elevaatori rihmratta läbimõõt suurendati 13 sentimeetrilt 18-le sentimeetrile ja mõlemale küljele etteandmislauda kõrgusele ehitati poolteise meetri pikkused riulid.

Need, esimesel pilgul lihtsad täiustused võimaldasid vilja alla lasta ühtlase kihina mõlemalt poolt etteandmislauda — nii paremalt kui ka vasakult. Sel puhul soputati õled hästi läbi ja elevaator viis kõik terad teise puhastusseadmesse. Hoolimata suurendatud koormusest töötasid puhastusseade ja elevaator hästi ning seisakuteta.

Bredjuk teostas viljapeksumasina MK-1100 juures veel teisigi täiustusi. Selle tulemuseks oli, et need täiustused arutati läbi ja kiideti heaks põllumajanduse mehhanisaatorite tootmis-tehnilisel nõupidamisel Stolno külas Berjozna rajoonis, millest võtsid osa Harkovi viljapeksumasinatetehase „Serp i Molot“ stahhaanovlased ja spetsialistid.

Nikolai Bredjuk purustas julgelt vananenud viljapeksumeetodid. Ta paigutas viljapeksuagregaatid teenindavad inimesed uut moodi. Selleks, et viljapeksumasin võiks töötada vahetpidamatult ühel kohal kogu ööpäeva, veeti juba varem viljapeksukohale vihkude-tagavara umbes 60—70-lt hektaarilt. Vihud laoti nelja kuhja — kaks kummalgi poole viljapeksumasinat.

Tavaliselt teenindab ööpäevasel masindamisel keerulise konstruktsiooniga viljapeksumasinat kaks allalaskjat. Trumlile vihkude etteandmiseks eraldas Bredjuk neli inimest. Need töötasid paari-kaupa ja vahetusid iga tunni järel, kuna see töö nõudis suurt jõukulu.

Vihkude etteandmisel trumlile seoti varemalt sidemed lahti kätega, milleks aga kulus palju aega. Uue töömeetodi juures hakati neid

lahti löikama noaga. Neli inimest (kaks kummalgi pool etteandmislauda) andsid allalaskjatele juba lahtilõigatud vihud.

Ülejäänud inimesed olid paigutatud järgmiselt: neli inimest võttis viljakotte, kaks riisus aganaid, üks vedas hobusega aganaid ja üks tõstis neid kuhja. Õlgi võttis puistajatelt neli inimest. Nad töötasid kahekaupa ja vahetusid iga tunni järel. Neli inimest pani põhku korvi ja noored vedasid hobustega neid kuhjade juurde. Õled tõsteti kohe kahte kuhja.

Kas selline töö organiseerimine ja inimeste paigutamine viljapeksukohal on end õigustanud? Selle kohta kõneleb Berjozna masina-traktorijaama direktor sm. Velitško järgmist:

„Esimesel pilgul näib, et raisatakse asjatult tööjõudu. Kuid tegelikult pole see nii. Varemalt peksime ööpäevas reeglipäraselt 20 tonni ja ainult mõnikord tõusis tootlikkus 25 tonnini. Kuid masinist Bredjuki katse näitas, kui võrd on võimalik vähendada tööjõukulu ühe tonni masindatud terade kohta viljapeksuagregaadi töö õige ja teadliku organiseerimisega. Ühtlasi näitas katse, et töö uut moodi organiseerimisel väheneb ka märgatavalt kütusekulu ühe tonni masindatud terade koguse kohta. Ühe tonni terade kohta moodustab kütuse kokkuhoid 2 kilogrammi 800 grammi, s. o. 50 protsenti.“

Vilja pideval etteandmisel töötas peksumasina trummel normaalse pööretearvuga (1100 minutis). Vilja ühtlane etteandmine kindlustas terade täieliku eraldumise viljapeadest. Pekstud vilja kvaliteet oli kõrgem kui neil juhtudel, kus viljapeksumasin töötas mittetäieliku ja ebaühtlase koormuse juures.

Vihkude ühtlane etteandmine avaldab ka vähem mõju viljapeksumasina, eriti aga edasi-tagasi liikuvate osade kulumisele. Pärast 855 tonni terade masindamist kontrolliti viljapeksumasina tehnilist seisukorda, kusjuures ei ilmnenud ühtegi detaili murdumist. Töö käigus vahetati ainult trumli latid, seoses nende pealispinna loomuliku kulumisega.

Teiste masina-traktorijaamade masinistid omandasid kiiresti Nikolai Bredjuki kogemusi. Tšernigovi oblastis viidi tunnigraafiku alusele üle kuni 1000 viljapeksuagregaati.

Ukraina K(b)P Keskkomitee oma määruses märkis, et töö organiseerimise kogemused viljapeksul Pratsja kolhoosis ja masinist N. Bredjuki stahhaanovlik töö on tõendiks määratu suurtest võimalustest, mida need pakuvad kolhoosidele, masina-traktorijaamadele ja sovhoosidele õigeaegselt viljapeksu teostamiseks ja viljamüügi plaani täitmiseks. Keskkomitee kohustas kohalike organisatsioonide sekretäre kindlustama nende kogemuste juurutamist iga viljapeksuagregaadi töös.

Nikolai Bredjukile tekkis arvukalt järgijaid, kes tunnigraafiku rakendamisel suurendasid märgatavalt oma viljapeksuagregaatide tootlust.

Nii rakendati Tšernigovi oblasti Kotovo masina-traktorijaamas peaaegu kogu viljapeksumasinate park tunnigraafiku alusele. Selles masina-traktorijaamas ei peksnud tavaliselt ükski masinist üle

14—15 tonni vilja vahetuse 12-tonnise normi puhul. Tunnigraafiku rakendamisel peksis masinist Makarenko viljapeksumasinal MK-1100 13. augustil ööpäevas 49,7 tonni teri, masinist Zabolotnõi aga masindas samal viljapeksumasinal — 64,5 tonni. Töötades uuel meetodil, peksis masinist Ledovoi viljapeksu hooajal 793 tonni teri (450-tonnise plaani puhul) ja masinist Kilatšitski koguni 1219 tonni (600-tonnise plaani puhul).

Tšernigovi oblasti Nežini masina-traktorijaamas rakendati tera-vilja peksmisel samuti laialdaselt tunnigraafikut. Sama jaama direktor P. I. Tarassenko ütleb:

„Mitte kunagi varem ei ole viljapeks toimunud nii organiseeritult kui töötamisel tunnigraafiku alusel, kunagi ei ole masina-traktorijaama teenindamisele kuuluvad kolhoosid viljapeksu nii kiiresti lõpetanud. Mitte ainult masinistid, vaid ka kõik viljapeksukohal töötavad kolhoosnikud õppisid arvestama ja hindama minuteid. Toodangu range tunniviisi arvestamine innustas ja distsiplineeris inimesi.“

Nežini masina-traktorijaama masinist Fjodor Prokopets, kes töötab Bolševiku kolhoosis, masindas 2. augustil 1949. a. 22 tunni ja 10 minuti jooksul 85.028 kg teri, s. o. keskmiselt 3864 kg tunnis. Kuid tema töötulemused ei olnud iga tunni kohta ühtlased, vaid kõikused olenevalt pekstava vilja terade rohkusest, selle niiskusest jne.

Fjodor Prokopets alustas tööd kell 6.00 hommikul. Etteandjaid vahetati iga tunni järel. Töötulemused kujunesid järgmisteks:

Tunnid	Toodang (kg-des)
06.00—07.00	3620
07.00—08.00	4045
08.00—09.00	3936
09.00—10.00	3868
10.00—11.00	3886
11.00—12.00	3860

30-minutilisel vaheajal — hommikusöök, masinate kontrollimine, määrimine ja traktori varustamine kütusega.

12.30—13.00	1922
13.00—14.00	3990
14.00—15.00	4238
15.00—16.00	4192
16.00—17.00	4040
17.00—18.00	3989

40-minutilisel vaheajal — lõuna, masinate kontrollimine, määrimine ja traktori varustamine kütusega.

18.40—19.00	1420
19.00—20.00	3656
20.00—21.00	4096
21.00—22.00	3920
22.00—23.00	3982
23.00—24.00	3990

30-minutilisel vaheajal — õhtusöök, masinate kontrollimine, määrimine ja traktori varustamine kütusega.

03.00—04.00	2050
01.00—02.00	3819
02.00—03.00	3673
00.30—01.00	3464
04.00—04.50	3002
05.—06.00	2300

10-minutiline seisak
rihma rebenemise tõttu

Ligikaudu sama kõrge töövilkus saavutati viljapeksul tunni-graafiku rakendamisega paljudes teistes kolhoosides, mida teenindas Nežini masina-traktoriijaam. Masinist Jefim Trotsun peksis 1231 tonni teri (hooaja norm 700 tonni), masinist Fjodor Prokopets — 1331 tonni, masinist Ivan Oliinik — 1472 tonni ja masinist Pavel Dubrava — 1617 tonni.

Viljapeksu kiire tempo võimaldas kolhoosidel ennetähtaegselt täita riiklikud müügikohustused, koguda põhikirjas ettenähtud seemnevilja- ja teised fondid ning anda vilja normipäevade eest ettenähtud koguses.

Novaatori Nikolai Nikandrovitš Bredjuki loominguine mõte aitas Harkovi tehase „Serp i Molot“ konstruktoritel täiustada viljapeksu-masina elevaatorit, mis võimaldas saavutada veelgi kõrgemat tootlikkust. Nikolai Bredjuki ettepanekul konstrueerisid nad uue, kombinitud kaapijatega elevaatori. Esialgsetel andmetel tõuseb uue elevaatoriga viljapeksumasina tööjõudlus 2—2,5 korda.

Need on faktilised tulemused tunnigraafiku rakendamisel.

Kolhoosi tootmistöö novaatori initsiatiivi hindas rahvas väärikalt. 1950. a. veebruaris esitasid kolhoosi Pratsja kolhoosnikud Nikolai Nikandrovitš Bredjuki NSV Liidu Ülemnõukogu saadikukandidaadiks. Štšorsi valimisringkonna valijad, kus kandideeris seltsimees Bredjuk, omistasid temale suurt usaldust ja valisid teda NSV Liidu Ülemnõukogu saadikuks.

Suure kuulsuse omandas Nikolai Bredjuk kangelaslikus töös, luues uue progressiivse töö organiseerimise meetodi.

TUNNIGRAAFIK MOBILISEERIB RESERVE

Ukraina laiadel avaratel põldudel arenesid sügisesed põllutööd: taliviljade külv ja sügiskünd. Algatusvõimeliseimad mehhanisaatorid hakkasid kasutama tunnigraafikut ka traktoribrigaadides. Umbusklikud aga rääkisid: „Sellest ei tule midagi välja, stepp ei ole vabriku tsehh. Siin ei ole võimalik töötada kellaaja järgi. Tuleb korraks halb ilm ja ongi graafik rikutud.“

Nendele inimestele tõestati, et see meetod on juba viljapeksutöödel proovitud ja end ka täiesti õigustanud. Siiski kartsid nad vananenud tööviisidest loobuda ja olid rahutud.

„Kui viljapeksukohal on veel kuidagi võimalik iga tunni järel

masindatud teri kaaluda," kõnelesid nad, „kuidas aga arvestada töötlemusi iga tunni järel kündmisel või külvamisel?“

Kahtlematult muudab tunnigraafiku rakendamine traktoribrigaadides tööviljakuse arvestamise mõningal määral pisut raskemaks, kuid tähtis on suurendada toodangut, küll siis leitakse ka tee arvestamiseks.

Nikolai Bredjuki algatus leidis poolehoidu Tšernigovi oblasti Novo-Bõkovi, Kotovo, Nežini, Mena ja mõnede teiste traktorijaamade traktoristide hulgas; samuti Kiievi oblasti Kanevi masina-traktorijaamas ja Žitomiri oblasti Tšernjahovi masina-traktorijaamas nr. 2. Traktorirooli taga istusid endised inimesed, kuid niipea, kui nad alustasid töid tunnigraafiku alusel, muutus tööviljakus hoopis teiseks. Seal, kus hiljuti veel suurte raskustega täideti vahetuse normi, märgiti nüüd süstemaatilist tööülesannete ületamist.

Tunnigraafiku rakendamise aktiivseks pooldajaks sai Tšernigovi oblasti Novo-Bõkovi masina-traktorijaama traktorist Nikolai Dmitrijevitsš Agafonov. Ta otsustas seda töö organiseerimise meetodit kasutada taliviljade külvil. Ta pidas kohe nõu masina-traktorijaama direktori asetäitjaga poliitilisel alal ja Litvinovi-nimelise kolhoosi parteiorganisatsiooni sekretäriaga, kus ta sel ajal teostas külvitöid. N. Agafonovi algatus kiideti heaks ja ta koostas otsekohe konkreetse ja põhjendatud arvestuse tunnigraafiku alusel töötamiseks. Oma graafikus arvestas ta traktori XT3-HATI liikumise kiirust, tööete pikkust ja külviagregaadi töötamise laius. Külvitööde organiseerimise uue meetodi väljatöötamisel juhendus N. Agafonov sellest, et peamine ja otsustav tegur tunnigraafiku kasutamisel on teadlik aja- ja võimsusreservide ärakasutamine ning õige ja otstarbekohane jõudude jaotus.

Missuguseid sisemisi reserve oli siis Nikolai Agafonovil võimalik ära kasutada tööviljakuse tõstmiseks?

„Tavaliselt meie tingimustes“, ütles ta „töötab traktor XT3-HATI kolme 24-realise ketaskülvimasinaga. Samasuguse haake-seadisega töötasin ka mina, kuigi tundsin, et traktor ei ole küllalt koormatud, ega kasutanud nii tema võimsust täielikult. Külvitöödel täitsin küll normi, vahel ka natuke ületasin ja olin sellega rahul. Samuti töötasid kõik mu seltsimehed — meie masina-traktorijaama traktoristid. Nii imelik kui see ka on, kuid keegi ei mõelnud varem sellele, et osa traktori võimsusest jääb kasutamata.“

Analüüsides tunnigraafiku rakendamise viisi, otsustasin ma esmalt agregaadile juurde haakida ühe kümnerealise hobukülvimasina. Sel viisil suurenes üldine töötamise laius endise 10,8 meetri asemel 12,3 meetrini.

Tavaliselt kulutatakse külvi ajal palju aega seemnevilja kallamisel külvimasinasse. Kuni varustajad transporteerivad seemnevilja külvimasina juurde, kallates seda külvisekasti ja tasandades pealt viljakuhja, nii et kaas kinni läheks on möödunud juba viis või isegi seitse minutit. Kuipalju aga kulub aega sellistele seisakutele kogu päeva jooksul?“

Nikolai Agafonov otsustas likvideerida need seisuajad. Ta tegi ettepaneku organiseerida seemnevilja puistamist külvimasinasse selle liikumisel.

Uue viisi rakendamisel külvisekasti täitmiseks tuli suurendada kolhoosnikute arvu: kolme asemel paigutati masinate juurde seitse varustajat — iga traktorikülvimasinale kaks ja hobukülvimasina juurde üks varustaja. Arvestus oli väga lihtne: kuni agregaat läbib tööee, peavad varustajad kallama seemnevilja kottidesse ja ette valmistama järjekordseks külvisekasti täitmiseks.

Agregaadi lähedale jõudes võttis iga varustaja ühe koti ja pöördel, kui traktori käik oli aeglasem, puistas külvimasina astmelaualt seemnevilja külvisekasti. Pärast seda täitsid nad kotid uuesti seemneviljaga.

Kas sellise töö organiseerimine õigustab end?

„Mõned arvavad,“ rääkis Nikolai Agafonov, „et seemnevilja külvisekasti kallamiseks kulub ainult kolm minutit, ja et sellega võib rahul olla. See on ekslik arvestus! Need minutid tööajast muutuvad tundideks. Meie arvestasime kokku need esimesel pilgul mittemärkamatavad seisakud.

30. augustil külvasime Litvinovi-nimelises kolhoosis 173,82 ha. Selleks, et maa-ala täis külvata, oleks tarvis olnud äärmisel juhul mitte vähem kui kaheksakümnel korral agregaat külvisekasti täitmiseks seisma jätta. Seega oleksime kaotanud 240 minutit ehk neli tundi. Tunnis seemendasime 10 ha, järelikult oleks neljatunnine seisak neelanud 40 ha — mis on rohkem kui vahetuse norm külvitööde teostamisel traktoril ХТЗ-НАТИ.

Tavaliste külvitingimuste puhul traktoriga ХТЗ-НАТИ teenindab agregaati kümme inimest: traktorist, kolm külvisekasti täitjat, kolm külvajat, kaks seemnevilja transporteerijat ja üks kütusevedaja. Meil aga töötas tunnigraafiku alusel kaks traktoristi, seitse külvisekasti täitjat, neli külvajat, neli seemnevilja transporteerijat, üks kütusevedaja — kokku 18 inimest, s. o. agregaati teenindavate inimeste arv suurenes peaaegu kahekordseks. Seejuures suurenes tööviljakus aga viis korda.

Võib tuua ka teisi andmeid, mis samuti kinnitavad, et meie meetodil tehtud külvitööd on majanduslikult kasulikumad. Agregaadiga endisel viisil külvitöid organiseerides tuli päevas keskmiselt iga agregaati teenindava inimese kohta 3—4 ha suurune külvatud põluala. Uutmoodi töötades tuleb aga iga inimese kohta 8,5 ja rohkem hektaari.“

Üksikasjalikku tunnigraafikut ei olnud raske koostada, kuna tööete pikkus oli juba varem mõõdetud, külviagregaadi töötamise laius teada ja liikumise kiirus määrati kindlaks maapinna reljeefi järgi.

Agafonov jälgis tähelepanelikult graafiku täitmist.

Siin on andmed tööst tunnigraafiku alusel 30. augustil 1949. aastal. Maatükile, kuhu külvati nisu, oli tööee pikkuseks 1140 meetrit. Töötades suurendatud kiirusega, läbis agregaat nimetatud tööee 14 minutiga, külvates seega 3,05 ha. Järelikult seemendati tunni aja

jooksul 12,2 ha. Ebaühtlase pikkusega tööete ja mitmesuguse maapinna reljeefi tõttu oli tunnis külvatud pinna suurus kõikuv, kuid mitte kordagi vähem kui 10 ha.

Külvitööde kvaliteeti kontrolliti põllumajanduseriteadlase, kolhoosi esimehe ja masina-traktorijaama agronoomide poolt ning tunnistati see heaks. Taliviljaoras kõigil Agafonovi poolt külvatud maatükkidel võrsus tihedalt ja ühtlaselt. Seega tõestati, et mitte ainult viljapeksul, kus töö toimub ühel kohal, vaid ka külvitöödel on võimalik rakendada tunnigraafikut.

VILJAKUSE SUURENDAMISE VAHEND

Oblasti-, vabariigi- ja keskajalehtedes avaldati artikleid tõestatud katsest tunnigraafiku rakendamisest külvitöödel. Mehhanisaatorid veendusid, et see uus töömeetod annab häid tagajärgi ka muudel töödel peale viljapeksu. Tööde organiseerimine tunnigraafiku alusel võttis massilise iseloomu.

Tšernigovi oblasti, Kotovo masina-traktorijaama traktoristid Fjodor Bairak ja Mihhail Sapon alustasid tööd tunnigraafiku alusel; sama oblasti Nežini masina-traktorijaamas — traktorist Mihhail Ukolov; Kiievi oblastis Kanevi masina-traktorijaamas Semjon Kovalenko; Zitomiri oblasti Tšernjahovi masina-traktorijaamas nr. 2 — Maksim Stepanenko. Nikolai Agafonovi järgijaid tekkis Poltaava, Harkovi ja teistes oblastites Ukraina NSV-s.

Samas Novo-Bõkovi masina-traktorijaamas, kus töötas Nikolai Agafonov, hakkasid traktoristid Zabolotnõi ja Martšenko kasutama tunnigraafikut sügiskünnil. Vaevalt olid nad oma töömeetodit muutnud, kui nende töötulemused kohe suurenesid 50 ja enamgi protsenti.

„Tunnigraafikule üleminek paneb meid töötama uut moodi“, ütlesid nad, „hakkasime oma töötulemusi arvestama iga tunni järel, mitte aga vahetuse lõpul, nagu seda tehti varem.“

7. oktoobril 1949. aastal töötasid traktoristid Zabolotnõi ja Martšenko kogu ööpäeva, vahetades teineteist iga kahe tunni järel.

Allpool on toodud nende töötulemused uue meetodi järgi töötamisel:

	Küntud 7. oktoobril tundide viisi (ha-des)					Küntud 8. oktoobril tundide viisi (ha-des)						Küntud Üldse ööpäevas	
	14-16	16-18	18-20	20-22	22-24	1-2	2-4	4-6	6-8	8-10	10-12		12-14
Traktorist													
Zabolotnõi	2,8	—	2,95	—	3,10	—	2,6	—	2,8	—	2,4	—	16,72
Traktorist													
Martšenko	—	2,9	—	3,05	—	2,7	—	1,5 tehn. hooldam.	—	2,6	—	2,3	15,05

Selliselt töötades traktoriga ХТЗ-НАТИ kündsid Zabolotnõi ja Martšenko ööpäevas 31,77 ha, kuna norm oli 14,4 ha. Maatükk, millel nad töötasid, oli tasane ja puhas, kerge mullaga. Traktor ja ader oli nende poolt varem järele vaadatud ja tehniliselt hästi kor-
rastatud. Traktori varustamine vee ja kütusega teostati tehnilise
hooldamise ajast.

Loomulikult ei tule sellest järeldada, et kõik traktoristid peaksid oma tööaja jaotama just Zabolotnõi ja Martšenko eeskujul. Kuid selle ööpäeva kogemus näitab, millised tohutud reservid jäävad iga masina-traktoriijaama traktoribrigaadidel kasutamata. Ei ole kahtlust, et samasugused tulemused oleks saavutatud tunnigraafi-
kule üle minnes ka siis, kui traktoristid oleksid töötanud normaalselt kogu vahetuse ulatuses, s. o. 12 tundi vahetpidamatult.

Mõnes Tšernigovi oblasti traktoriijaamas ei otsustatud tunnigraafikut kohe oma tööpraktikasse juurutada ja piirduiti ainult selle rakendamisega stahhaanovliku valve ajal, mis kuulutati välja sügiskünni kiirendamiseks.

Masina-traktoriijaama nimetus	Kuupäev	Töötavate traktoristide arv	Üldine ööpäevane norm (ha-des)	Tegelik täitmine (ha-des)	Tege-liku täitmise protsent normi suhtes
Mena	28—29. septembril	26	275,6	472,2	172
Holmõ	26. oktoobril	16	214	362	169
Ivanitsa . . .	8—9. oktoobril	35	255,2	557	218
Berjozna . . .	5. oktoobril	27	297,6	506	170

Kokkuvõtlikud andmed (vt. tabel lk. 13) näitavad, millised olid neil päevil nende masina-traktoriijaamade kollektiivide töösaavutused.

Need arvud on seda väärt, et nende üle järele mõelda. Kõneleme siin ju paljude traktorite, peaaegu mõnede masina-traktoriijaamade kogu pargi tunnigraafiku alusel. Kõikjal on aga vahetuse normid märgatavalt ületatud.

Selle tähelepanuväärse progressiivse töömeetodi kodumaal, Tšernigovis, oli sügiskünnil esimesi tunnigraafiku kasutajaid Kotovo masina-traktoriijaama traktorist Fjodor Bairak. Peatume lähemalt tema kogemuste kui kõige huvitavamate juures.

Fjodor Fjodorovitš Bairak on kahekümne üheksa aastane. Ta on kohalik, töötab traktoril oma kolhoosis, ÜK(b)P liige, endine rindemees — Berliini vallutamises osavõtja, demobiliseeritud vanemseersandi aukraad. Bairak on valitsuse poolt mitmel korral autasustatud.

Demobiliseerudes 1946. aastal, pöördus Bairak tagasi kodukolhoosi endisesse traktoribrigaadi, mida nagu varemgi juhtis kogenud,

samuti Nõukogude Armeest tagasipöördunud brigadiir Ilja Feodossovits Piven. Alates 1947. a., töötas Fjodor Bairak vanema traktoristina.

... 28. november 1949. aastal. Sel päeval kündis Fjodor Bairak mustkesa.

Ta alustas tööd 28. novembril kell 17.50 ja lõpetas selle 29. novembril kell 8.49. Seega kestis vahetus 14 tundi ja 59 minutit. See oli tingitud pimedatest ja pikkadest sügisöödest ning traktoristid leppisid omavahel kokku vahetuseks umbes kell 8.00 hommikul, mil tehnilist hooldamist on võimalik teostada juba päevavalgel. Vaatleme lähemalt, kuidas oli Fjodor Bairaki töö organiseeritud?

Enne töö algust sai ta brigadiirilt ülesande: künda 20—21-sm-lise künnisügavusega keskmiselt 0,91 ha tunnis. Sellel põlluosal oli muld kerge, eelnevad kultuurid olid tatar ja lupiin. Traktoril ХТЗ-НАТИ oli haakes viiekorpused eelkoorijatega ader. Tööülesandes oli samuti näidatud, et Budjonnõi-nimelises kolhoosis põllul nr. 5 tuleb künda põlluosa 3,25 ha suuruses, mille tööee pikkus on 1160 meetrit, ning seejärel siirduda teisele 743—834-meetrilise tööee pikkusega põlluosale. Arvesse võttes tööloõigu laiust, traktori edasiliikumise kiirust teisel ja kolmandal käigul, samuti ka tööee pikkust — 1160 meetrit — arvutas brigadiir Ilja Piven koos arvestaja-varustaja Pjotr Kulaga, et agregaat sellel põlluosal võib läbida ühe ringi (tööee teise otsa ja tagasi) 28 minuti jooksul. Seega küntakse tunnis 0,91 ha.

Teisel maatükil, kuhu Bairak pidi sõitma pärast Budjonnõi-nimelise kolhoosi põllul nr. 5 teostatud kündi, olid teised töötingimused. Siin oli tööee pikkus mitmesugune — ühelt küljelt 834 ja teiselt 743 meetrit. Ajakulu ühele ringile arvutasid nad, aluseks võttes samu andmeid — tööloõigu laiust, agregadi liikumise kiirust ja tööee pikkust.

Mõlemad tegid oma arvestused teatavaks järgmist vahetust vastuvõtvale traktoristile.

Tutvunenud nende arvestustega, alustas Bairak tööd. Pärast esimese ringi kündmist kontrollis ta aega. Kell oli 18.20. Järelikult oli ring teostatud 30-ne minuti jooksul; seega kahe minuti võrra rohkem ettenähtud ajast.

Järgnevad ringid teostusid juba lühema aja jooksul: teine — 27, kolmas — 28, neljas — 26, viies — 27, kuues — 27 ja seitsmes — 27 minuti jooksul.

Pärast seitsmendat ringi saavutas agregaat liikumises kindla tempo ja Bairak loobus igale ringile kulgenud aja arvestamisest.

Kuna ta töötas öösel ja traktorikabiinis puudus valgustus, oli tal tihti märkmetetegemine raskendatud. Siiski luges Bairak läbitud ringide arvu ja iga viie või kuue ringi järel kontrollis, kas need kaetakse ettenähtud aja jooksul. Kõik läks aga sujuvalt ja agregaat töötas häreteta.

Teisel põlluosal alustas Bairak kündi kell 21.23. Läbinud viis ringi, kontrollis ta aega. Kell oli 23.12, järelikult oli ta töötanud 1 tund ja

49 minutit, s. o. 109 minutit. Sellest ajast oli neli minutit kulutatud adra puhastamiseks, kuid 105 minuti jooksul oli ta läbinud viis ringi — seega iga ringi keskmiselt 21 minutiga. Seega ühtusid tegelikud töötulemused planeeritud tööülesandega. Edasi kontrollis Bairak oma tööd iga viie ringi järel. Ajakulus tekkis väikesi kõikumisi: mõnikord minut vähem, vahel minut rohkem. Teisel maatükil tegi ta öö jooksul 34,5 ringi ja kulutas igale ringile keskmiselt 20 minutit — üks minut vähem kui oli ette nähtud tööülesandes.

Kokkuvõtted vahetuse kohta on järgmised: ainult künnile, kaasa arvatud pöörded tööee lõpul, kulus 14 tundi ja 24 minutit (96% üldisest ajast); teisele põllutükile sõiduks kulus 2 minutit, tehnilisele hooldamisele ja traktori varustamisele kütusega vahetuse jooksul kulus 22 minutit ning adra puhastamisele 11 minutit.

Traktorist Fjodor Bairak töötas teise ja kolmanda käiguga ning 14 tunni 24 minuti jooksul kündis oma agregaadiga 14 ha, s. o. 0,97 ha töötunni kohta.

29. novembri hommikul vahetas teda traktorist Nikolai Klimenok. Selleks, et tutvuneda agregaadiga seisukorraga, sõitis ta enne vahetuse algust ühe ringi traktoril kaasa. Vahetuste-vaheline agregaadiga tehniline hooldamine algas kell 8.49 ning lõppes kell 9.32, kestes seega 43 minutit. Hooldamisel töö järjestus oli sama, mis enne öist vahetustki. Sellest võtsid osa mõlemad traktoristid, mõlemad haakijad, brigadiir ja arvestaja-varustaja.

Nikolai Klimenok alustas künnitööd kell 9.32 ja lõpetas selle kell 17.45. Vahetuse kestus oli seega 8 tundi 13 minutit. Ainult künnile, kaasa arvatud ka pöörded, kulutas Klimenok 8 tundi või 97,4% üldisest ajast. Agregaadiga kontrollimiseks kulus 6 minutit, siirdumine teisele künniele 5 minutit, seega üldisest ajast kokku 13 minutit või 2,6 protsenti.

Nii nagu Fjodor Bairak töötas ka Nikolai Klimenok teise ja kolmanda käiguga. Kaheksa tunni jooksul kündis ta oma agregaadiga 7 ha, mis moodustab ühe tunni kohta 0,87 ha puhast kündi.

Kogu aeg (24 tundi ja 40 minutit), mille jooksul vaatlusi teostati, kulges järgmiselt: ainult künnile, kaasa arvatud pöörded, kasutati 22 tundi 24 minutit, kahe vahetuse korralisele tehnilisele hooldamisele — 1 tund ja 28 minutit. Seega oli aja kasutamise koefitsient 0,96.

Traktori ХТЗ-НАТИ kahe vahetuse ööpäevaseks künninormiks oli 14,4 ha. Antud juhul kulutati kahele vahetusele 24 tundi 40 minutit, s. o. 40 minutit rohkem planeeritust, mis on aga aluseks normide kindlaksmääramisel. Seega pidi töötulemus normi järgi 24 tunni 40 minuti kohta moodustama 15 ha, kuid traktoristid Bairak ja Klimenok kündsid 21 ha, s. o. ületasid norme 46 protsendi võrra.

Kotovo masina-traktori jaamale määratud normide järgi moodustab 40-protsendiline normi ületamine üle kuue hektaari. Järelikult, ainult ühe traktoriga ХТЗ-НАТИ ning ühe ja sama tööjõukuluga künti ööpäevas lisaks normile kuus hektaari. See on umbes samalpalju kui künnab tavaliselt ratastraktor СХТЗ pooleteise või kahe vahetuse jooksul.

Võib arvata, et Fjodor Bairaki saavutus on mingi erilise ettevalmistuse tulemuseks? Ei! Kõik on tavaline ja nii brigaadis kui ka masina-traktorijaamas ei teadnud keegi, et numbrit 38 kandva traktori XTЭ-HATИ kohta teostatakse kronomeetrilisi vaatlusi. Juba enne seda oli Fjodor Bairakil mitmeid eriti kõrgete saavutustega vahetusi. Tema edukaid katseid oli juba varemgi hinnatud oblasti organisatsioonide poolt. Vastavas erimääruses märgiti, et 25. augustil teostasid Fjodor Bairak ja tema paarimees 31,85 ha sügiskünni traktoriga XTЭ-HATИ 23 tunni ja 20 minuti jooksul, täites seega kõrgekvaliteedilise töö ööpäevase normi 220-protsendiliselt. Samas määruses öeldi, et traktorist Bairaki poolt sügiskünnil kasutamisele võetud töömeetodit, mis kindlustab traktori kasutamist kõrge tööjõudlusega ja aitab kaasa õigeaegsaks sügiskünni teostamiseks, tuleb laialdaselt levitada kõigis oblasti masina-traktorijaamades.

Tõepoolest, nii Fjodor Bairak kui ka tema paarimees Nikolai Klimenok kasutasid oma traktorit hästi. Hooaja jooksul kündsid nad 2250 ha, hoides seejuures kokku 738 kg kütust ja 326 rubla tehniliseks hooldamiseks assigneeritud summast. Ainuüksi traktoriga nr. 38 teostati sügiskünni 1000 ha. See näitab, kui tänuväärset mõjutas tööviljakust nii viljapeksul kui ka sügiskünnil esmakordselt rakendatud tunnigraafik.

Fjodor Bairaki tööde kontrollimine näitas, et töönormide alatine ületamine on seoses tunnigraafiku rakendamisega.

Alljärgnevalt toome väljavõtte tema viispäevakust:

Kuupäev	K ü n t u d (ha-des)		Täitmise protsent	Kütuse kokkuhoid (kg-des)
	ööpäevane norm	tegelik täitmine		
15. september	14,4	16,0	111	16
16. „	14,4	17,0	118	8
17. „	14,4	18,0	125	3
18. „	14,4	18,0	125	6
19. „	14,4	15,0	107	4

Millega seletada Fjodor Bairaki edukust? Peamiselt küll sellega, et oskuse tõttu kalliks pidada aega, ei esine temal juhuslikkust, vaid kõik on varem juba läbi mõeldud ja arvestatud.

Fjodor Bairak ja tema paarimees Nikolai Klimenok tõestasid, et nad oskavad traktori võimsust kõige täielikumalt ära kasutada, kindlustades süstemaatiliselt kõrget tööviljakust nii vahetuse kui ka ööpäeva jooksul. Seejuures on nende töö kontrollijaks tunnigraafik.

Fjodor Bairak kui ka tema paarimees on mõlemad vilunud traktoristid. Nende saavutuses on peamine — kõige eesrindlikuma ja progressiivsema töö organiseerimise meetodi rakendamine.

„Tunnigraafik distsiplineerib ja kontrollib meid“, rääkis Fjodor Bairak, „see ei luba meid halvasti töötada. Varemalt kaotasime tun-

dide viisi aega ja talusime seda rahulikult, nüüd aga peame ka minuteid kalliks ning aitame teineteist."

Tõepoolest, minut on muutunud kalliks ja selles seisnebki tunni- graafiku väärtus.

Töötamine tunnigraafiku alusel nõuab, et kõik inimesed, kes teenivad traktoribrigaadi, töötaksid täpselt nagu hea ja täpne mehhanism. Ööl vastu 29. novembrit vahetust üle võttes teatas Fjodor Bairak arvestajale-varustajale, et traktori kütus tuleb kohale toimetada kella kolmeks öösel. Hoolimata halvast ilmast toimetati kütus täpselt kella kolmeks öösel kindlaksmääratud kohale. Selleks ajaks oli traktori paaki jäänud vaid viis kilogrammi kütust. Kui varustaja oleks hilinenud pool tundi, oleks agregaadi seismajäämine olnud vältimatu.

"Varustaja ei või hilineda," teatas Bairak, "kuna ta teab, et väikseimgi kõrvalekaldumine tema poolt võib rikkuda graafikut. Valesti mõtlevad need, kes arvavad, et ainult meie, traktoristid, võitleme graafiku eest. Ei, see on kogu brigaadi — brigadiiri, arvestaja, haakija, kütuse- ja veevarustajate ning isegi valvuri asi."

Kotovo masina-traktoriijaama üks parimaid on Ilja Piveni brigaad. Selle brigaadi traktoristid olid alati võistlejate esiridades. Kuid sellest ajast, kui brigaadis rakendati tunnigraafik, hakkasid nad töötama veelgi paremini. Keskmiselt kündis brigaadi iga 15-hobujõuline traktor 846 ha hooaja normi juures 973 ha.

Brigaad teenindas nelja kolhoosi ja ületas lepingus ettenähtud kohustused. Seda kinnitavad järgmised andmed:

Töö liik	Plaan (ha-des)	Täidetud (ha-des)
Külvieelne kultiveerimine	1550	1870
Äestamine	1680	2693
Kevadküünd eelkoorigajaga varustatud adraga	85	251
Suviviljade külv	950	985
Kesaküünd	430	521
Kesa kultiveerimine	1400	1796
Kesa äestamine	1830	2267
Teraviljade koristus	100	361
Kõrrepõldude koorimine	210	315
Kesa kordusküünd	440	536
Kesa külvieelne äestamine	1340	1560
Taliviljade külv	805	880
Sügisküünd	1250	1701
Viljapeks (tonnides)	1950	2298

Kõik tööd täideti kolhooside ja masina-traktoriijaama vahelistes lepingutes ettenähtud tähtaegadeks.

Ilja Piveni traktoribrigaadi poolt, seejuures osaliselt traktoriga nr. 38, millel töötasid Fjodor Bairak ja Nikolai Klimenok, teostatud tööde kohta koostatud aktides tõstetakse esile nende töö head kvaliteeti.

Tänu põllutööde kõrge kvaliteedilisele läbiviimisele ja plaanide ületamisele suurenes Ilja Piveni brigaadi naturaaltöötasu. Kotovo masina-traktorijaama raamatupidamise andmete järgi tuleb Ilja Piveni brigaadis iga tingliku 15-hobujõulise traktori kohta väljateenitud teravilja 34 protsenti rohkem kogu masina-traktorijaama keskmisest.

Traktoristide töötamine tunnigraafiku alusel võimaldas nii viljapeksul kui ka sügiskünnil Kotovo masina-traktorijaama tootmisplaani kiireimat täitmist. Järgnevalt on toodud võrdlevad andmed:

1) 1948. a. 45 kalendripäeva jooksul, s. o. 15. juulist kuni 1. septembrini peksti masina-traktorijaama viljapeksumasinatega 6343 tonni teri, 1949. a. aga samal ajavahemikul ja samade masinatega — 9306 tonni;

2) 1948. a. masina-traktorijaama traktoripargi abil oli, seisuga 20. oktoobriks, teostatud sügiskünde 6316 ha, 1949. a. aga sama pargi kasutamisel — 7899 ha.

Seesugused on tunnigraafiku kasutamise tulemused Kotovo masina-traktorijaamas.

IGA MINUTIT ARVESTADES

Ukraina NSV-s sai sügiskünni ajal oma kõrge tööviljakuse tõttu kuulsaks Kiievi oblasti Kanevi masina-traktorijaama traktoribrigaad, mida juhtis Nikolai Basistõi. Vabariiklikud organisatsioonid märkisid sel puhul vastavas erinääruses, et Kiievi oblasti Kanevi masina-traktorijaama traktoribrigaad nr. 4 (brigadiir N. Basistõi), saavutas töö organiseerimisega tunnigraafiku alusel häid tulemusi sügiskünnil. Tunnigraafiku alusel künnitöö organiseerimise progressiivne tähendus seisab selles, et traktorist ise kontrollib oma tööd kogu vahetuse kestel.

Kõik põhjused, mis võisid välja kutsuda traktori seisakut, kõrvaldati Basistõi brigaadis enne vahetuse algust. Nii traktor kui ka haakeriistad kontrolliti ja korrastati hoolikalt ja kindlustati iga traktor-agregaadi täpne majanduslik ja tehniline teenindamine.

Brigadiir, kirjutades traktoristile töökäsku, märgib sellele täpse tööee pikkuse ja määrab kindlaks aja, mis on tingimata vajalik ühe ringi tegemiseks ning künni teostamiseks kogu maa-alal.

Tunnigraafiku rakendamisel on töö organiseerimise tulemuseks see, et Basistõi brigaadi traktoristid ületavad süstemaatiliselt ettenähtud vahetusnorme. Nii 7. oktoobril 1949. aastal traktorist Kovalenko, teostades traktoriga XTЗ-HATI 16,25 ha sügiskünni, ning tema vahetuse traktorist Giritš — 15,5 ha, kusjuures vahetuse norm oli 6,3 ha. Töötades traktoril XTЗ, künnisid traktoristid Kozin'id 3,5-ha-lise vahetuse normi puhul kumbki vahetuses enam kui kuus hektaari.

Nikolai Basistõi brigaadis teostatakse enne vahetuse algust nii traktori kui ka haakeriistade tehnilist hooldamist.

Traktoribrigaadi brigadiir koos jaoskonna agronoomiga jaotavad põllu eraldi osadeks. Iga põlluosa omakorda jaotatakse kolmeks künnieeks. Äärepoolsetel eedel teostatakse kokkukünni, keskmisel aga lahkukünni.

Igale traktoristile antakse kindlaksmääratud tööülesanne, kus on ära näidatud töö hulk iga tunni kohta, tööee pikkus ja aeg tööee läbimiseks traktoriga.

Tunnigraafiku koostamisel arvestati kõiki töötingimusi antud põl-
luosadel. Tööd alustades teadsid traktoristid Kovalenko ja Giritš, et
tööee pikkus antud maatükil on 1865 meetrit ning graafiku järgi tuli
ühte eed künda 18 minuti kestel. Tähelepanelikult jälgisid traktoris-
tid kella järgi oma töö käiku ja teadsid täpselt, kas nad tulevad toime
oma graafikuga, ületavad selle või — vastupidi — jäävad maha.

Tabelis on toodud andmed mõlema traktoristi kohta, kes töötavad
traktoril ХТЗ-НАТИ:

Traktorist Kovalenko (esimene vahetus)		Traktorist Giritš (teine vahetus)	
Tunnid	Küntud (ha-des)	Tunnid	Küntud (ha-des)
12.00—13.00	1,32	24.00—01.00	1,30
13.00—14.00	1,45	01.00—02.00	1,30
14.00—15.00	1,48	02.00—03.00	1,30
15.00—16.00	1,58	03.00—04.00	1,25
16.00—17.00	1,55	04.00—05.00	1,27
17.00—18.00	1,52	05.00—06.00	1,30
18.00—19.00	1,50	06.00—07.00	1,33
19.00—20.00	1,43	07.00—08.00	1,30
20.00—21.00	1,47	08.00—09.00	1,25
21.00—22.00	1,50	09.00—10.00	1,30
22.00—23.00	1,45	10.00—11.00	1,30
23.00—24.00	tehniline hooldamine	11.00—12.00	1,30
K o k k u 16,25		15,50	

Siit nähtub, et mõlemad vahetused arvestasid rangelt iga tundi. Mõlemad traktoristid töötasid organiseeritult, ühtlaselt, kõrvalekal-
dumised tunni jooksul teostatud töö käigus olid väga tühised.

Traktoristid kasutasid aega õigesti. Tehnilisele hooldamisele kulus
ainult 60 minutit, seejuures täideti rangelt kõik operatsioonid, mis
on eeskirjades ette nähtud. Hädavajalikud seisakud vaol moodusta-
sid mõlemas vahetuses kokku 30 minutit. Esimeses vahetuses trak-
tor ei töötanud 12 minutit, kaks minutit kulus adra puhastamiseks
kõrrepõllu jääkidest, kuus minutit — kütuse ja vee täiendamiseks,
neli minutit — adra ratta rikke kõrvaldamiseks — (tõkestuspolt tuli

lahti). Teises vahetuses kulus seisakuks 18 minutit — tankimiseks ja adra puhastamiseks kõrrepõllu jääkidest.

Varemalt, näiteks vee juurdevalamiseks, kulus iga kord 10—15 minutit, tunnigraafiku alusel töötamisel aga ainult üks või kaks minutit. Samuti oli lugu ka traktori varustamisel kütusega. Varem kulutati tankimiseks 15—20 minutit, uuel töömeetodil aga, kasutades tankimiskäru, kulus päeval kaks-kolm minutit, öösel aga kolmeli minutit.

Brigaadi poolt avastati ka teisi ajakokkuhoide. Võimsuse täielikumaks ärakasutamiseks haagiti traktorile ХТЗ-НАТИ kaks atra seitsme korpusega. See võimaldas suurendada agregaadid töötamislaist.

Töötamislaist suurendamine ja kolmandal käigul töötamine suurendas kahtlematult tööjõudlust. Kuid asi ei seisnud mitte ainult selles. Brigadiir Nikolai Basistõi märgib väga õieti, et kõik need uuendused ilma tunnigraafiku kasutamiset poleks seesuguseid tulemusi andnud. Selle edu peamiseks põhjuseks oli ikkagi töö organiseerimine uue meetodi järgi.

Traktoristide töö kvaliteeti kontrolliti kolhoosi esimehe, jaoskonna agronoomi, traktori- ja põllundusbrigaadi brigadiiri poolt ning tunnistati heaks.

Kõrge tööviljakus suurendas ka töötasu. Sel päeval töötas traktorist Kovalenko välja 15,4 normipäeva ja temale arvestati 46,2 kilogrammi teravilja ning 38 rubla 50 kopikat, Giritš töötas välja 13,5 normipäeva, saades 40,5 kilogrammi teravilja ja 33 rubla 75 kopikat. Traktoristid vennad Kozin'id töötasid välja 9,9, aga brigadiir Nikolai Basistõi 11 normipäeva. Kuidas suutsid traktoristid Kovalenko ja Giritš saavutada säärast kõrget tööviljakust?

„Tunnigraafiku koostasime läbimõeldult,“ — ütles Kovalenko. „Eelkõige arvestasime koos masina-traktori jaama vanem-mehaanikuga, millist koormust võib anda traktorile, et mootor töötaks normaalselt. Me teadsime, et traktor veab kergelt viiekorpuselisel eelkooriga varustatud atra П 5-35 ja suurendasime seepärast haake seitsme korpuseni. Meie arvestuse järgi pidi agregaat läbima ühe tööee 18 minuti jooksul. Töötades katkestamatult võisime sel viisil tunni jooksul teostada 1,35 ha sügisküнди, kusjuures on kaasa arvatud ka pööretele kuluv aeg.“

Veel hiljuti, enne üleminekut tunnigraafiku alusel töötamisele, teostasime tehnilist hooldamist nr. 5 ja traktor oli tehniliselt korras. Kuid ka igakuulist tehnilist hooldamist teostasime regulaarselt, vastavalt kõigile ülesseatud reeglitele. Töö kestel, üks kord vahetuse jooksul, peatasime traktori, kontrollisime vee tasapinda radiaatoris ja õli seisu karteris ning reguleerisime karburaatori töötamist. Samal ajal vaatas haakija järele adrad ja puhastas hoolikalt terad ja hõlmad. Vajaduse korral pingutasime kinnitisi ja õlitasime neid.

Uutmoodi töö õpetab meid, traktoriste, aega kalliks pidama, arvestama mitte üksnes tunde, vaid ka minuteid. Teadmine, et iga

ettenägemata seisuminut moodustab kündmisel 0,022 ha suuruse kao, mis distsiplineeris meid.

Iseenesest mõista, et töö hulk iga tunni kohta vahetuses oli kõikuv, sõltuvalt maatüki iseloomust. Siiski, suuri kõrvalekaldu-misi ei esinenud, kuna olime kõrvaldanud seisakute organisatsioonilised ja tehnilised põhjused.“

Zitomiri oblasti Tšernjahovi masina-traktorijaama nr. 2 traktori-
stid Stepanenko ja Nazarov, rakendades tunnigraafikut, teostasid
26. augustil 1949. a. traktoril ХТЗ-НАТИ ööpäevas 27,54 ha sügis-
kündi, kusjuures normiks oli 14 ha. Nende edu on suurel määral
seletatav sellega, et nad hoidsid masinat heas tehnilises seisukorras.
Kuid peamine seisab siiski selles, et pidades kalliks aega, organiseer-
isid nad kogu töörinde uutmoodi.

Nii aega hinnates ja oskuslikult traktori võimsust kasutades tõen-
dasid eesrindlikud traktoristid, et tunnigraafiku rakendamine künni-
töödel suurendab vahetuses märgatavalt tööjõudlust.

MASINAD TEHNILISELT HEAS SEISUKORRAS

Samas Tšernigovi oblastis Nežini masina-traktorijaamas mõisteti
hästi tunnigraafiku tähtsust ja töötati välja kõige õigem viis tunni
töötulemuste arvestamiseks ja kontrollimiseks.

Aeg-ajalt kuulutati selle masina-traktorijaamas sügiskünni hoo-
ajal välja stahhaanovlik valve, mis oma iseloomult kujutaski tööd
tunnigraafiku alusel.

Nii kuulutati ka 13. oktoober 1949. a. stahhaanovliku valve päe-
vaks. Põldudel töötasid 26 mitmesugust tüüpi traktorit. Normikoha-
selt pidid need traktorid kündma ööpäevas 255,2 ha, kuid nende tege-
lik töö tulemus moodustas 363,55 ha, s. o. norm täideti 142-protsen-
diliselt.

Üksikud traktoristid ületasid märgatavalt keskmist normitäitmise
protsenti. Nii täitis tööülesandeid Mihhail Ukolov — 162, Vassili
Skoda — 166, Mihhail Vovkodav — 173, Nikolai Bogomolenko —
174, Ivan Galota — 206, Grigori Kotšenko — 211 ja Tihhon Sepe-
tun — 216 protsenti. Mainitud traktoristide arvestuslehtede järgi
võib veenduda, et kõik traktorid töötasid viljakalt kogu vahetuse
jooksul. Seisakud tehnilistel põhjustel olid väga tühised.

Selle uue töömeetodi progressiivset jõudu ja selle tähtsust töövil-
jakuse tõstmisel mõistsid ning rakendasid õieti kohe kõik traktoristid.

Alates septembrist 1949. a. rakendasid tunnigraafikut traktoristid
Mihhail Ukolov ja tema paarimees Nikolai Smarovoz, töötades trak-
toril C-80.

Mida nad saavutasid uutmoodi töötades? — Nende arvestuslehte-
delt nähtub, et töötades veel 8. septembril endist viisi, kündsid nad
11-ha-lise normi puhul vahetuses keskmiselt 10,8 ha. Nende ülemine-
kul aga tunnigraafiku rakendamisele (alates 8. septembrist) künti
vahetuses 13,3 ha.

Traktori C-80, millel töötasid Ukolov ja Šmarovoz, sai masina-traktorijaam alles 5. juunil, kui kevadkülv ja kesaküünd olid juba ammugi lõpetatud. Hoolimata sellest kündsid traktoristid 2500 ha suuruse maa-ala, kusjuures oktoobri algusest peale töötas Ukolov üksinda, kuna paarimees sõitis õppima.

„Meid aitab tugevasti tunnigraafik,“ rääkis Mihhail Ukolov, „ta distsiplineerib meid, süütab loomingulise tulukese, toob reservid nähtavale ja õpetab minutit kalliks pidama.“

Ainult kaks päeva septembri kolmestkümnest päevast traktor ei töötanud (teostati traktori tehnilist hooldamist ja vahetati atrade terasid); kõigil ülejäänud päevadel aga traktor kündis.

Üle minnes tunnigraafiku alusel töötamisele ületasid Mihhail Ukolov ja Nikolai Šmarovoz vahetusest vahetusse süstemaatiliselt oma norme. Nii kündsid nad 10. septembril 22-hektaarilise normi puhul ööpäevas 22,7 ha; 11. septembril saavutati 23,4 ha; 12. septembril — 31 ha; 13. septembril — 36,4 ha jne. Kas selline kõrge tootlikkus mõjub traktori liikuvatele osadele kahjulikult?

„Ei,“ ütleb Mihhail Ukolov, „see ei mõju kahjulikult. Alumisi tugi-rullikuid õlitasin 24-tunnise, mitte aga 60-tunnise töötamise järel nagu on ette nähtud juhendis.“

Tegin seda sellepärast, et pikaajalisel katkestamatul töötamisel õli vedeldub ja tihend hakkab kuumenemise tõttu määret läbi laskma.“

Tänu tehnilise hooldamise nõuete silmaspidamisele oli traktor tehniliselt heas korras. Selle tagajärjel kulges töö tunnigraafiku alusel pidevalt, ühtlasi saavutati kõrgeid töötulemusi.

KÕRGED TÖÖTULEMUSED VAHETUSEST VAHETUSSE

Kotovo masina-traktorijaamas Ivan Zahharenko brigaadi poolt teostatud katsed on huvitavad. Siin rakendati tunnigraafik ratas-traktori XT3 juures. Kogu suve jooksul töötasid sellel traktoril kolm traktoristi, kes vahetused 12 tunni järel. Nad töötasid ilma puhkepäevata. Algul kasutati seda moodust traktoristide rohkuse tõttu brigaadis. Kuid hiljem, nähes, et traktoristide pikem puhkeaeg soodustab tööviljakuse tõusu, laiendati seda moodust kogu hooajale.

Traktoril XT3 nr. 19 töötas kolm traktoristi — Mihhail Sapon (staaž alates 1936. a.), tema vend Grigori Sapon (staaž alates 1944. a.) ja Konstantin Tereštšenko, kes alles esimest aastat töötas rooliga.

Tänu tehnilise hooldamise õigele läbiviimisele ja hoolikale suhtumisele traktorisse, künti sellega 1949. a. hooajal 1515 ha. See on suur tööjõudlus traktori XT3 kohta.

Kotovo masina-traktorijaamas moodustab traktori XT3 välja-töötamisnorm vahetuses 4,2 ha. Peamiselt töötab seda liiki traktor kolmekorpuselise adra ja ühe-kahe äkkega. Tavaliselt ei peeta traktori XT3 võimsust suurtele koormustele küllaldaseks.

Mihhail Sapon on vilunud ja hästi tehnikat tundev traktorist. Kesakünnil haakis ta traktorile Koljuštšenko-nimelise tehase neljakorpuselise eelkoorijatega varustatud adra ja kaks sik-sakäket. Sügiskünnil oli haakes sama ader, kuid ilma äkketa. Mootor töötas normaalselt ja ilma erilise pingeta. Vana traktor XT3 kündis Saponi ja paarimehe juhtimisel mistahes vahetuses 5—5,5 ha, ent kui juhtus olema tasane põlluosa, siis tõusis töötulemus seitsme hektaarini.

Tundma õppinud uut töömeetodit, mõistis Mihhail Sapon kohe, et tunnigraafikus peitubki võti tööviljakuse järsuks tõstmiseks. Pidanud nõu oma vahetustöötajatega, otsustas ta proovida seda moodust praktilises töös.

Mihhail Sapon kui vanem ja kõige vilunud traktorist, mõtles üksikasjaliselt läbi, kuidas on parem tööd organiseerida ning töötulemusi kontrollida ja arvestada. Seejärel hakkasid kõik kolm traktoristi energiliselt juurutama tunnigraafikut. Katse õigustas end täielikult.

Siin on andmed nende töötulemustest tunnigraafiku alusel 12-e vahetuse jooksul:

Oktoober 1949. a.	G. Sapon			M. Sapon			K. Tereštšenko		
	Küntud (ha-des)	Kütuse kulu (kg-des)		Küntud (ha-des)	Kütuse kulu (kg-des)		Küntud (ha-des)	Kütuse kulu (kg-des)	
		normi järgi	tege- likult		normi järgi	tege- likult		normi järgi	tege- likult
4	—	—	—	7,1	168	165	—	—	—
5	7,7	182	180	—	—	—	7,5	177	175
6	7,8	186	185	7,5	180	175	—	—	—
7	—	—	—	6,8	161	160	7,4	175	175
8	7,6	173	175	5,6	133	130	—	—	—
9	7,0	166	165	—	—	—	7,5	177	170
10	—	—	—	—	—	—	7,5	177	175
Kokku . . .	30,1	707	705	27	642	630	29,9	706	695

Üldse on 12-ne vahetuse jooksul — alates 4. oktoobril teise vahetusega ja lõpetades 10. oktoobril esimese vahetusega — teostatud sügiskünni 87 ha, kuna normiks oli 46,8. Seega ületati norm 85-protsendilisel. See tähendab, et vilunud kätes ning töötades tunnigraafiku alusel töötas vana traktor samuti nagu kaks uut.

Traktoril XT3 nr. 19 töötavate traktoristide kogemused on seda väärt, et neid tähelepanelikult uurida. Jutt ei käi mitte ainult ühe vahetuse kohta, kus kõrgeid töötulemusi võib saavutada ka parema ettevalmistuse ja kõige kohasema põlluosa väljavalimise arvel.

Antud juhul saavutasid traktoristid kõrgeid tulemusi süstemaatiliselt vahetusest vahetusse, iga päev.

Et võtta traktorilt kõik, mis ta võib anda, pidasid traktoristid ta tehniliselt eeskujulikus korras. Künnisügavus oli 20—22 sm, vastavalt masina-traktoriijaama ja teenindatava kolhoosi esimehe korraldustele. Traktor töötas peamiselt teise käiguga.

Selleks, et lühendada vahetuse jooksul seisakuid traktori varustamiseks kütuse ja veega, ning et seda aega ära kasutada tootvaks tööks künnimaal, toimisid traktoril XT3 nr. 19 töötavad traktoristid järgmiselt: veepaak täideti petrooleumiga, seega valati vahetuste vaheajal traktori tankimisel paakidesse $70+32=102$ liitrit petrooleumi.

Veepaagi täitmine kütusega ei takistanud vee pihustamist silindritesse. Traktoristid teavad hästi, et töötades ilma silindritesse vett andmata, ei arenda mootor täielikku võimsust. Traktori vasakule tiivale paigutasid nad täiendavalt veepaagi ja ühendasid selle sisseimeva kollektori kolmiktoruga traktori CT3-HATI vee-ujukikambri kaudu, mis samuti oli kinnitatud vasakule tiivale.

Traktoristid M. ja G. Sapon ja K. Tereštšenko pidasid rangelt silmas tehnilise hooldamise eeskirju. Plaani järgi, lähtudes tootlusest, oleks võinud tehnilisele hooldamisele kulutada 4834 rubla, tegelikult kulutasid nad aga peaaegu pool vähem — 2423 rubla.

Iseloomulik on, et kõik traktoristid, kes on üle läinud tunnigraafiku alusel töötamisele, peamiselt võitlevad aja ja masina õige koormuse eest.

Püüdlus künnil võimalikult viljakalt töötada sunnib traktoristi kõigepealt hoolikalt läbi mõtlema agregaaadi koormamise võimalused. Sama eesmärk oli Fjodor Bairakil, kui ta oma töö esimesel perioodil haakis traktorile XT3-HATI kaks Koljuštšenko-nimelise tehase atra seitsme korpusega (ühe korpuse võttis ta küljest ära). Mihhail Sapon ja ta vend haakisid traktorile XT3 ühe Koljuštšenko-nimelise tehase neljakorpuselise adra. Külvitöödel koostasid mõned traktoristid traktori XT3-HATI jaoks agregaaadi kolmest 24-realisest traktorkülvimasinast ja ühest 10-realisest hobukülvimasinast.

Fjodor Bairak ja teised novaatorid, kes hakkasid töötama uuel meetodil, kasutasid laialdaselt ka manööverdämist kiirusega, selleks et võimalikult täielikult ära kasutada traktori võimsust.

TEE LAIEMAKS UUELE PROGRESSIIVSELE LIIKUMISELE

Tunnigraafiku järgi töötavate novaatorite kogemusi analüüsides veendutakse, et nad eranditult — alustades Nikolai Bredjukiga — hindasid kõige tähtsamaks teguriks aega. Õppides kalliks pidama minuteid, hakkasid põllumajanduse mehhaniseerijad välja otsima seni kasutamata reserve. See tingis vajaduse hoida masinad tehniliselt heas korras, tihendada iga tundi vahetuses, organiseerida tööd

ratsionaalselt, teisiti jaotada jõudusid ja täielikumalt kasutada masinate võimsust.

Nikolai Bredjuk, Nikolai Agafonov, Fjodor Bairak, Semjon Kovalenko, Maksim Stepanenko, Juri Giritš, Mihhail Sapon ja mitmed kümned ja sajad teised põllumajanduse mehhanisaatorid, kes julgelt ja otsustavalt rakendavad tunnigraafikut — need on tõelised novaatorid, need on inimesed, kes julgelt rajavad teed uuele — progressiivsele — tööle.

Tunnigraafiku põhiolemus seisab eelkõige selles, et iga traktorist saab tööülesande mitte ainult vahetuse, vaid ka iga tunni kohta ja tema töötulemusi arvestatakse rangelt tundide järgi. Tunnigraafikus peegeldub ilmekalt, kuidas traktorist, kombainer või viljapeksumasina masinist peab silmas neile ettenähtud töötempot. Tunnigraafiku olemus seisab iga-tunnilises endakontrollis, kõrge töötempo säilitamises kogu vahetuse kestel ja lõpuks selles, et inimesed ei võistleks mitte ainult vahetuse normide täitmise, vaid ka iga tunni töötulemuste eest.

Tunnigraafik pole mitte mehaaniline tööaja jaotamine vahetusteks ja vahetuse normi jaotamine kindlaksmääratud tundide arvule.

Näiteks arvestab Nikolai Bredjuk iga kord, kui ta koostab vahetuse tööülesandeid, peksmisele tuleva vilja sorti, viljakust ja niiskust. Vastavalt lähtutakse ka traktoribrigaadides kõigist kohalikest isearasustest: kerge või raske muld, maatüki konfiguratsioon jne.

Üleminek tunnigraafikule, nagu seda näitavad novaatorite töökogemused, kohustab põllumajanduse mehhanisaatoreid selleks, et kõik masinad oleksid laitmatu tehnilises seisukorras, kuna ainult sellistel tingimustel on võimalik neid kõige täielikumalt ära kasutada.

Põllumajanduslikus tootluses omandab tunnigraafik erakordset tähtsust, kuna siin aja tegur mängib erilist rolli. Tegelikult on juba tõestatud, et tunnigraafik võimaldab lühendada külvi- või künnitööde tähtaegu, kuna üks ja sama töömaht täidetakse kõige lühema ajaga. Seega on tunnigraafik, ühenduses kõrgekvaliteedilise tööga, tähtsaks vahendiks sotsialistliku põllunduskultuuri edasiseks tõstmiseks.

Oma ajaloolises kõnes üleliidulisel stahhaanovlaste nõupidamisel nimetas seltsimees Stalin stahhaanovlikku liikumist kaasaja kõige elulisemaks ja võitmatumaks liikumiseks, mis läheb meie sotsialistliku ülesehitustöö ajalukku kui üks selle kõige kuulsamaid lehekülgi. Seltsimees Stalin näitab, et stahhaanovlased — need on uued, erilised inimesed. Stahhaanovlased — need on „... kultuursed ja tehniliselt ettevalmistatud inimesed, kes annavad töös täpsuse ja korralikkuse eeskujuga, kes oskavad hinnata ajategurit töös ja on õppinud aega arvestama mitte ainult minutites, vaid ka sekundites.“ Ja edasi: „... nad sammuvad julgelt edasi, purustades vananenud tehnilisi norme ja luues uusi, kõrgemaid, nad teevad parandusi meie tööstuse juhtide poolt projekteeritud võimsustes ja nende poolt koostatud plaanides“...

See, seltsimees Stalini poolt antud määratlus on täiel määral mak-

sev ka põllumajanduse mehhanisaatorite kohta, kes rakendavad oma töös tunnigraafikut.

Tunnigraafiku alusel töötamine nõuab traktoristilt, masinistilt või kombainerilt mitte ainult lihtsat jõupingutust, vaid ka häid teadmisi, taibukust, leidlikkust ja loomingulist võimet.

Joondumine eesrindlaste järgi — see on meie elu seaduseks. Seepärast nimelt leidiski eesrindlike põllumajanduse mehhanisaatorite algatus kogu maal kiiret vastukaja. 1949. a. sügisel viisid ainuüksi Ukraina NSV masina-traktorijaamades oma töö tunnigraafiku alusele umbes viis tuhat traktoristi, kes kuulusid 1410 traktoribrigaadi koosseisu.

Tunnigraafiku laialdane rakendamine põllumajanduslikus tootmises peab kindlustama kõikide tööde teostamise lühendatud tähtaegadel ning kõrgekvaliteediliselt, aitama tõsta sotsialistlikku põllunduskultuuri ning sellega ühtlasi suurendama ka tema viljakust.

Vastutav toimetaja H. K e s a.

Tehniline toimetaja M. A a r d m a.

Ladumisele antud 15. II 1951. Trükimisele antud 16. III 1951. Trükiarv 3000. Paber $60 \times 92 \frac{1}{16}$. Trükipoognaid 1,75. Arvutuspoognaid 1,66. MB-02938. Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk t. 54/58. Tellimise nr. 383.

На эстонском языке.

Л. А. Александров.
Опыт работы тракторных бригад
по часовому графику.

Hind 50 kop.

TH

50 kop.

A-18881

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448239 6